

hangzott el Kállay István (ELTE Bölcsészettudományi Kar) dolgozata „Óvadék a magyar feudális jogban” címmel.

– Sz –

DOI: <https://doi.org/10.55051/JTSZ1986-1p91>

„AZ ÓVADÉK A MAGYAR BÜNTETŐJOGBAN” (CAUTIO FIDEJUSSORIA)

KÁLLAY ISTVÁN ELŐADÁSA A MAGYAR JOGÁSZ SZÖVETSÉGBEN

Kállay professzor nagy levéltári anyagot feldolgozva, átfogó képet nyújtott a magyar jogtörténet egyik kevésbé feldolgozott intézményéről az óvadékról, a feudalizmus időszakájában.

A római jog a kaució a perbeli képvisellel kapcsolatban ismerte, a képviselőt kaució adására kötelezték, ebből a felperes vagy az alperes károsodása esetén kielégíthette magát. A másik előfordulása a kauciónak: a szolgálakkal kapcsolatos jogsegély, amikor az alperest kaucióra kötelezték, hogy ne zavarja tovább a felperest.

Magyarországon az 1445:X.tc-ben találjuk először annak a nyomát, hogy akiket kaució alapján elengedtek, nem kell azt megfizetniük. A hatalmaskodással kapcsolatban tehát már Mohács előtt ismert volt a kaució. Az Érszegi Géza által szerkesztett Dózsa-kötetben is több ilyen ügyet találunk: kártérítés fejében elfogott parasztokat kezesség mellett engedtek ki.

A magyar feudális joggyakorlatban e két kifejezés, de különösen a kaució, nagy karriert futott be. Óváspénzt vagy büntetést jelentett. A *cautio damni infecti* a fenyegető kár iránt való „bátorságosítást”, a *cautio de dolo* csalás ellen való „bátorságosítást”, a *cautio de pretio restituende* a jószág árának visszafizetését, a *cautio juratoria* az „esküvési bátorságosítást”, a *cautio legatorum servandorum* hagyomány kifizetéséről adott biztosítékot, a *cautio literaria* írott kezességet, a *cautio litis sumptuum* perköltség megtérítéséről adott biztosítékot, a *cautio pignoratitia* zálogadás általi kezességet, a *cautio subjectiva summa* óvatolást, a *cautio nales* kezeslevelet, a *cautionalis summa* pedig magát az óvadékot jelentette.

A legérdekesebb, a magyar fejlődést legjobban tükröző kifejezés a *cautio fidejussoria* „kezeségi bátorságosítás, biztosíték” és a *cautio expeditoria* „szavatosság, vagyis *evectio*”. Ennek felel meg Varga Endre – a szerző által idézett – meghatározása, aki szerint a kezesség a mások kötelezettségéért vállalt jótállás. A magyar joggyakorlatban a kezesség és a jótállás összeolvadt. Erre az előadó több érdekes példát hozott illusztrációként.

Áttekintette a régi jogi irodalmat is, kihangsúlyozta, hogy a korai szerzők (Werbőczy, Szegedi) nem említik, csupán a későbbi időszakban tevékenykedő jogtudósoknál fordul elő (Kelemen, Frank, Wenzl, Zlinszky) a téma.

Az 1770-es évektől kezdve a kauciót betáblázták a megyei és városi betáblázási könyvekbe. Az 1780-as évektől kezdve ezt tették a katonatiszti kaucióval is.

Kállay professzor szólt az óvadék ellenében való szabadlábra helyezés intézményéről is. Ennek meglétét számos, elsősorban úriszéki és a városi joggyakorlatban fellelhető példával illusztrálta.

P. A.